

включає в себе численні види художньої практики. Це плетіння і ткання, розпис і вишивка, різьблення і виточування тощо. Одні види кераміка, обробка кістки і каменю, плетіння – виникли на зорі людської цивілізації, інші – молоді: мереживо, гобелен, вироби із бісеру, витинання з паперу. Їм заледве налічується кілька століть. Правда, до середини ХІХ ст. ні народне мистецтво, ні художнє ремесло не визнавалися за рівноцінні галузі мистецтва, такі, як музика, театр чи живопис.

Ще й досі слово «ремісник» за звичкою має негативний, зневажливий відтінок на противагу творчому підходу до праці. Життя підтверджує, що декоративно-прикладне мистецтво збагачується новими аспектами, його змістовна краса потрібна людині, в наш час зростає його художньо-культурна цінність. Українське народне декоративне мистецтво – унікальне явище національної культури. Воно завжди правдиво показувало світові життя нації, її духовне багатство, рівень культури, творчі сили і здібності, енергію, виступало, як феномен незнищенності. Вивчення народного декоративного мистецтва закономірно входить в коло проблем національної культури. У житті українського народу, праці, побуту, моралі, психології та ін. – народне декоративне мистецтво виступає як унікальне явище, яке засвідчує невмирущі, життєствердні сили. Народне декоративне мистецтво – це багатий, справедливий гармонійний світ, що доніс до нас національні риси орнаментальної, графічної, живописної, пластичної композиційної культури. У ній відбиті віковічні надбання, художній геній української нації.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Авраменко Л. І. Вишивка: історія, традиції / Л. І. Авраменко // *Традиційна українська вишивка*. – 2012. – №5. – С. 11-13
2. Остапенко О. Ф. Історія вишивки / О. Ф. Остапенко // *Традиційна українська вишивка*. – 2013. – №7. – С. 12–13
3. Федоренко М. С. Українська вишивка: від давнини до сучасності / М. С. Федоренко // *Світогляд*. – 2012. – №4. – С. 21–24

*Тетяна Тимошук
(Полтава, Україна)*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МАШИННОЇ ТА РУЧНОЇ ВИШИВКИ

Вишивання – невід’ємна складова частина культури українського народу, національної духовності, морально-етичної, матеріальної культури.

Здавна поняття «вишивка» означало прикрашання тканин, шкіри за допомогою голки та нитки. Голкою, у вушко якої затаєна нитка, проколювали основу шкіри або тканини, настеляли різні за розмірами, кольором в задуманому напрямі та ритмі повторення – стібки-шви. А в результаті створювалися складні, високохудожні орнаментальні форми.

В українських словниках у зміст терміну «вишивати» вкладено такі означення: вишивати – це значить прикрашати чи оздоблювати одяг та інтер’єрно-обрядові тканини; або створювати вишивку на тканині чи шкірі шляхом настилання стібків за допомогою нитки та голки. Вишивання – це технологічний процес, який супроводжується настиланням, накладанням

стібків, протягуванням, закріплюванням робочої нитки або інших матеріалів на вишивальній тканині або шкірі. Терміном вишивка охоплюється подвійне значення: у вузькому розумінні вишивка – це декорована техніка вишивання тканина, шкіра чи повсть, а в широкому розумінні – це складова частина, вид декоративно-ужиткового мистецтва, яка характеризується комплексом характеристик: історичних, типологічних, стилістичних і семантичних.

Вишивці завжди надавали в народі особливого значення. Для цього виду декоративно мистецтва не потрібно складних пристосувань та умов. Це лише голка, нитка, наперсток, ножиці, тканина, канву, п'яльця та вміння перейняті від старших: доньці - від матері, внучці від бабусі. Вишивають юні, середнього, старшого і навіть похилого віку люди, довгими зимовими вечорами. Жінки - за тихою, щирою розмовою, дівчата під час вечорниць, під пісню і веселий жарт.

Голки використовують тонкі, довгі оскільки вони проколюють легко тканину й залишають після себе маленькі дірочки. Для вишивання вовняними нитками використовують голку середньої товщини.

Нитки бувають різних кольорів і різної товщини. Частіше використовують нитки муліне, вовняні, шовкові ірис. Для вишивання беруть нитку півметрової довжини, бо довга нитка часто заплутається і це затримує роботу.

Наперсток полегшує роботу, захищає палець від проколення. Його підбирають відповідно до величини середнього пальця правої руки. Вишивальницям-початківцям краще користуватись наперстком з дном.

Ножиці беруть маленькі з гострими кінцями.

Тканина. Для вишивання користуються різними видами тканин.

П'яльці бувають круглі, квадратні, маленькі й великі; виготовляють їх з дерева, металу, пластмаси. Частіше користуються маленькими круглими п'яльцями. Так п'яльці складаються з двох обручів, з яких один щільно входить у другий. Зовнішній обруч іноді буває із спеціальним гвинтом, за допомогою якого обруч можна розширювати або звужувати.

Вишивкою прикрашають найрізноманітніші вироби: скатерки, рушники, доріжки, серветки, занавіски, покривала, блузки, жіночі й дитячі плаття, чоловічі сорочки, білизну.

На шляху свого розвитку вишивка стала дуже популярною. Раніше нею займалися лише знатні сім'ї та черниці. Було дуже престижно прикрашати предмети свого вжитку срібними та золотими нитками. Кольорова вишивка на весільних рушниках вважалася хорошою прикметою й ознакою подальшого благополуччя родини. Пізніше цим ремеслом стали займатися і селянські дівчата як основним видом заробітку.

Кожен малюнок для вишивки мав своє спеціальне значення. Вишивка на одязі служила людям своєрідними талісманами, а на предметах побуту відбивалася віра людей і зв'язок їх із силами природи.

Особливе значення у фольклорі займав «ромб». Його порівнювали то з

початком життя на землі, то з оберегом худоби на пасовищі. Значення залежало від кольору і місця розташування фігури. Існує безліч мотивів російського фольклору. В першу чергу дерево життя, квіти, особливо популярна фігура жінки в будь-яких її проявах. Дівчат зображували і на коні, і з квітами, і з птахами. В основному це символізувало мати - землю і закликало забезпечити поліпшення життя і продовження роду. Могли також бути присутнім картини з історії народу або навіть окремого роду.

Технологія вишивання мала вдосконалення від роду до роду. Поступово відбиралися кращі прийоми і відкидалися не надто вдалі. З'являлися майстри цього виду мистецтва, які не тільки зберігали традиції, а й передавали їх від покоління до покоління. Справжній майстер зможе втілити в своїй роботі не тільки свою фантазію, а й всю гармонію навколишнього світу

Традиційно художність доставляла людям естетичну насолоду, з цієї причини розкішні речі постійно привертають зацікавленість. Машинна вишивка – непогане рішення прикраси предметів одягу та різноманітних тканинних речей.

З розвитком технологій малюнки на тканину стали наносити різними способами, але ні що не виглядає так ефектно як вишивка. Єдиним мінусом було те, що вишивка займала занадто довгий час.

У наш час трудомістка ручна праця замінюється на машинну. У промисловості використовують півавтоматичні та автоматичні вишивальні машини з комп'ютерним керуванням. Це дає певні переваги: покращується якість роботи, збільшується ефективність праці, можна об'єднувати різні технології оздоблення, створювати унікальний стиль, тиражувати екземпляри. Комп'ютеризовані вишивальні машини поділяються на промислові, напівпромислові та побутові. Промисловими вишивальними машинами можна одночасно вишивати кілька виробів із будь-якого матеріалу. Вони мають великі розміри, різні види п'ялець, кілька головок (від 1 до 24), є швидкісними й управляються за допомогою комп'ютера, за яким стежить дизайнер-програміст. Напівпромислові вишивальні машини оснащені кількома голками для швидкісної вишивки, рідкокристалічними дисплеями й розширеними органами управління, які уможливають редагування на машині. Деякі машини підключаються до комп'ютера, на якому встановлено відповідне програмне забезпечення. Побутові вишивальні машини розраховані на використання в ательє, експериментальних відділах виробництва одягу, у будинках моди, домашніх умовах. Вони надійні, універсальні, можуть працювати в тривалому режимі. Ці машини мають різні пристосування, що дає можливість вишивати різноманітні вироби будь-якою технікою вишивання. Але на таких машинах одночасно можна вишити лише один зразок. Крім того, біля такої машини повинен бути працівник, щоб замінювати нитки. Швейно-вишивальна машина працює в будь-якій класичній техніці вишивання: від хрестика й мережки до різноманітних видів гладі. Будь-яку строчку можна модифікувати, змінювати довжину стібка, його ширину. Візерунки зберігаються в пам'яті машини або «скачуються» з

комп'ютера. У процесі вишивання потрібно своєчасно міняти нитки, про що машина попереджає завчасно. Останнє слово в розвитку технології вишивки за промисловими лазерами, які використовують для вирізування та гравірування текстильних матеріалів. Використання лазерного вирізування текстильних матеріалів підвищує якість виготовлення вишитих виробів, шевронів, аплікації тощо.

Отже, комп'ютерна вишивка не гірша і не краща від ручної – вона просто живе нашим прискореним темпом, дає можливість використовувати будь-які тканини, простіше поєднувати різні техніки. Але вона дає певні переваги: покращується якість роботи, збільшується ефективність праці, можна об'єднувати різні технології оздоблення, створювати унікальний стиль, тиражувати екземпляри

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Білецька В. Українські сорочки, їх типи, еволюція, й орнаментация / В. Білецька // *Матеріали до українсько-руської етнології й антропології*. – *Наук. т-во ім. Т. Шевченка*. – Львів, 1929. – Т. XXI–XXII. – Ч. I. – С. 43–109.
2. Гайова Є. Полтавська сорочка / Є. Гайова // *Народне мистецтво*. – 2003. – № 1–2.
3. Захарчук-Чугай Р.В. Українська народна вишивка. Західні області УРСР / Р.В. Захарчук-Чугай. – К. : *Наук. думка*, 1988. – 190 с.
4. Кара-Васильєва Т.В. Полтавська народна вишивка / Т.В. Кара-Васильєва. – К. : *Наук. думка*, 1983. – 136 с.
5. Кара-Васильєва Т.В. Українська вишивка / Т.В. Кара-Васильєва [альбом]. – К. : *Мистецтво*, 1993. – 264 с.